

NÉGYSZEMKÖZT

Itt van az asszony. Kijött a telepre, hozzá.

Halászt furcsán kibillentette nyugalmából ez a borotválkozás közben kapott hír. Megérkezett az asszony: felesége, a szép és érthetetlen teremtés, akivel nem is olyan rég elmarták magukat egymástól. Itt van, az emberlakta helyektől távol eső, nagy építkezésnél, és talán – vagy bizonyosan – azért jött, hogy őt kiengesztelje.

Az erős, harmincöt esztendőes férfi ideges kézzel húzta le bal arcáról a szappant. Lakótársai közül néhányan, akik ezidőtájt a barakkban voltak, mosolyogva figyelték. Anélküli, hogy megmosdott volna, szárazra törülközött egy vászonkendőben, és gyors, de nem egészen határozott lépteikkel indult a telep bejáratához.

Este volt, körülbelül nyolc óra.

Halásznak, akármerre pillantott, mindenütt a sürgő tevékenység ötlött szemébe, mely ennél a sietős és fontos munkánál nem tartotta számon a napok és éjek váltakozását. Jobboldalt, amint a barakkok között elhagyta, fiatal fiúkat látott, akik sódert lapátoltak ki egy széles, négyszögletes gödörből. Arrább állványokat szegeztek, daru csikorgott, betonkeverő gé-

pek zúgtak a gerendavázak tövében. A daru, persze! Az volt, a keze alá szokott gép, melyet most ide, új helyére vontattak. Halász ebben a pillanatban egészen megfélekedett a feleségéről.

Tovább ment, s mikor ismét rágondolt, úgy érezte, valósággal elgyengül. Nem hitte már, hogy Margit a megértést hozza: ez a reménység, mely legelőször vilant fel benne, most valahogy hihetetlennek látszott. Úgy tűnt, mintha időtlen idők óta külön élnének. Mintha elérhetetlen messzeségbe suhant volna szerelmük, mely már sohasem jutott eszébe.

De az sem foglalkoztatta, hogyan jutottak a szerelemtől idáig. Nem akarta megingatni jókarban tartott nyugalját. Azért is jött el hazulról, hogy a csendes, de szívós vitatkozások, melyekben sok-sok különbözőségük feltárul, ne füljanak kicsinyes patvarkodásba. Ő, Halász András, gépész volt, aki nem értett hozzá, hogy bonyolult viszonyukat finom szavakkal kiértékelje. Nem tudta lebeszélni az asszonyt néhány konok rögeszméjéről: az időt, ami a belátást meghozta volna, nem tudták megtakarítani. Pedig ez az idő az életükből telt el, esztendeikből, melyeket a legszebbeknek szokás nevezni.

Hogyan, gondolta ekkor, miközben a portás barakkja felé ment, máris megtette volna ez a másfél-két hónap a magáét? Láta az asszonyt, ott volt alig száz méterrel előtte, valami fakó-piros ruhában, s ő még mindig nem tudta, hogyan viselkedjék a találkozáskor. Hirtelen, majdnem búcsú nélkül hagyta magára: igen, azt mondta, ide helyezték. Talán nem is volt helyes elhallgatni, hogy ő maga kérte az áthelyezését, ettől hamarabb észretért volna! Sajnos, min-

dig nagyon sok, túl sok bizalma volt ebben a szép és érthetetlen asszonyban.

*

Halászné elmélyedt a sokféle nyüzsgés szemlélésében. Akkor pillantotta meg Andrást, mikor már ott állt közvetlenül mellette. Felugrott a fenyőlócáról, nyakába kapaszkodott, és hosszan ölelte: vágyakozva, szó nélkül.

– Hogy jöttél? – kérdezte Halász, és kissé eltartotta magától. Keze az asszony derekára fonódott, tenyerében a könnyű kartont érezte s alatta selymet, selymes bőrt. A hangja bizonytalan volt.

– Vonattal. Vonattal jöttem.

Az asszony hozzábújt ismét. Arcát odafektette a vállára, s orrát, mint egy apró élőlény, a férfi nyakához nyomta. Szerette volna felidézni a mondatokat, melyeket az úton eltervezett magában, de nem tudott másra figyelni, mint a borotvaszappan friss illatára, mely orrába tolult az izmos, sovány test és még lemosatlan verejték emlékébresztő szagával. Tíz múló, nagyon rövid másodpercig ölelték így egymást, az ottlevők szemeláttára, s Margitnak még mindig nem jutott értelmes szó eszébe. Lehunyt pilláin át úgy látta, mintha végtelen, kalangyákkal teleszórt tarlók suhannának el hangtalanul előtte. Káprázat volt, a vonatablakban szemébe itatózott kép.

– Menjünk – mondta Halász, mikor kibontakoztak egymás karjából. Az asszony felemelte táskáját, ez a hazaiakkal telt szatyorféle a fenyőlócán maradt volt, és valami sejtelmes elégedettséggel indult meg. Igen, azért jött, hogy kihízelegje férje nagylelkűségét, hogy a bocsánatát elnyerje. Nem akart volna megalázkodni,

pedig erre is kész volt, de nem sajnálatát, hanem szeretetét kívánta. És a szerelmét, ha ez lehetséges még. Menjünk, azt mondta, s ő erre a szóra vágyott tulajdonképpen, de úgy, hogy ez a hazatérést jelentse.

- Szegénykém. Nagyon lefogytál.
- Lehet. Ettől a dög melegtől...

Szavaik furesán elakadoztak, egyikük sem arról beszélt, amire gondolt. A férfi szürke vászonnadrágjában, a testére feszülő ujjatlan trikóban csakugyan soványnak látszott. Margit azonban tudta, hogy mindig ilyen volt, és csak a csöndet akarta feltartóztatni, hogy ne szakadjon közékük.

Halász azon töprengett, hova menjen a feleségével. Nyilván itt akar majd maradni: szombat volt, s előttük a hosszú, derűsnek ígérkező vasárnap. Ha látná legalább ennek a látogatásnak az értelmét! Ha tudná, hogy ez a fekete hajú, kékszemű asszony, ez a karcsú, pirosruhás nő, akinek asszony-voltát olyan elevenül érezte, azzá lett ismét, aki egykor volt: társává és szerelmesévé! De még egyetlen fontos, egyetlen jelentős szót se váltottak eddig, Margit nem mondott semmit, még a gyermekekről sem.

Megfelelőbb hely nem volt, így hát a barakksorba fordultak. Ott álltak a kimeszelt deszkaépítmény előtt, melyben Halász együtt lakott harminckét munkatársával. Az asszony bátortalanul nézett a légyhálós, szellős ajtóra. Hívatlan vendég, attól tartott, hogy alkalmatlan lesz. Arrább, a vörösre mázolt állványnál, melyre vödröket és csákányokat aggattak, négy-öt ember cigarettázott. Mindnyájan őket figyelték, s mikor elhaladtak előttük, rájuk köszöntek szíves mosollyal. A barakkból idősebb munkás jött ki, és hozzájuk lépett.

– Megengedi? Barabás vagyok... Menjetekek be, Bandi fiam, pakoljatok le. Tessék nyugodtan, szépasszony, elment vacsorázni a jónép.

*

Ez a néhány barátságos szó, amit az öreg vasbetonszerelő mondott, mintha feloldott volna valamit me-revségükből. Margit legalábbis bolondosan vidám lett. A helyiségben sötét volt, de az ablakokon beszivárgott az esti derengés: nem gyújtottak még vil-lanyt. Az asszony felszabadultan bámult, járkált a vetett ágyak közt, körülnézett, amennyire lehetett a homálytól. Csacsogott, csodálkozott mindenben, mint egy leányka. Halász az ágyán ült, és arra gondolt, mi-lyen jó volna elkapni a csuklóját, megszorítani, oda-vonni magához.

– Csomagoljunk ki – mondta az asszony. – Lá-tom, szekrényed is van. Mindenetek van. Nem is kívánczotok haza, tudom én. Hoztam egy csirkét, meggyesbélest, és... Te András, örülsz legalább, hogy eljöttem? Haragszol még rám?

Leült az ura mellé, és megsimogatta a karját. Halász ránézett, tekintetét kereste a sötétben. Nem örült az asszony vidámságának. Ki tudja, talán meg-játszott is volt, szomorú és önámító hazugság: olyan-fajta próbálkozás volt, mint mikor valaki mindenáron vizet tölt az egyszer elhasadt cserépedénybe. Vagy felelőtlenség volt, ami még rosszabb? Nem akarta meggyanúsítani, nem látott tisztán. És ezért nem is válaszolt az asszonynak, hazudni még kevésbé kívánt, mint tapintatlannak lenni.

- Mesélj a gyerekekről. Hogy vannak?
- Jól – mondta Margit. – Nagyon jól.

Felállt, és újra járkálni kezdett. Ahogy ellépett az ablaktól, alakja bizonytalanná oldódott a homályban, de Halász hallani vélte, hogy hangja hamisan, valahogy könnyelműen cseng. A padlón ide-oda kopogott a cipője. Úgy tűnt, hogy egész lénye nem több ennél a sétatíkázó nesznél: állhatatossága, mellyel nemrég a szándékai mellett kitartott, szerelme, amelynek melegségét a férfi még az imént is érezni hitte, s ez az új és mindinkább mesterkéltnek tűnő könnyedség – a gépészt egészen összezavarták. Kilenc év, gondolta, kilenc év alatt nem sikerült megismernem egy asszonyt. És ekkor Margit hanyagul, mintegy mellékesen folytatta.

– Bandikát apáméknál hagytam hétfőig. Nem tudom, mit rendez majd az alvással, biztosan egész éjjel bőgni fog a kicsi ágyáért. Aztán, tudod, így nyugodtan jöttem... Ibi a tengerparton van.

– A tengerparton? Azt mondod?

– Igen, András. Ibi a tengerparton van.

Az asszony abbahagyta körülményes sétáját, és oda-támaszkodott a szomszédos ágy fejéhez. Hangosan, szabálytalanul lélegzett, szinte lihegés volt ez a kapkodó lélegzetvétel. Fáradt volt, valósággal kimerült az igyekezetben, hogy a gondatlanságot mesterien megjátssza. Holott nem is ez volt a fontos. Ez a látzólagos könnyedség amolyan női védekezés volt, a megalázás elkerülése: látod, így mondom; hogy ne kelljen szégyenkezni, hibáztam. Igazad volt, de ne kényszeríts, hogy bűnbánóan bevalljam. Szeretném, ha még szeretni tudnál.

– Mióta, Margit? Mikor indultak? Nekem erről nem írtatok egy szót sem – mondta Halász, aki azt hitte, hogy egyszeriben mindent megértett. Ezt az új-

ságot, nyolc esztendőös kislányuk elutazásának hírét, az asszony meglepetésnek szánta: szegény, mennyire igyekezett a hatást előkészíteni! Csakugyan meglepetés volt. Halász emlékezett rá, hogy Margit tele volt egy sereg bizalmatlansággal, aggállyal, falura szeretett volna Ibolykával utazni, mert féltette a gyermeket a tábortól. Emiatt is összeszólalkoztak nemegyszer. És most, mi történt? – Ülj ide mellém, meséld el! Mikor indultak? Boldog volt a kicsi bogár, mi?

Újra meghitten, szelíd titokzatossággal ölelte körül a sötétség őket, mint régen, amikor még mindenben értették egymást. Az asszony mellé ült, Halász kézen fogta, és suttogva, összebújva beszéltek. Napfény és kék víz, kápráztatóan izzó homokteraszok képe lopakodott eléjük, ahol így, elrévedt szemmel, gyereket láttak ugrándozni, fürödni. Igen, ezt Margit is látta, és most már meghatódott örömmel, mert az övék is ott volt.

– Igazán jól vigyáznak reájuk – mesélte halkan. – Képzeld, külön ültek a váróteremben, amíg a vonatukat betolták, s akkor szép sorban vonultak ki felszállni. Ülőhelye volt minden gyereknek. Beszállás után még álltak vagy egy félórát, aztán mielőtt a vonat elindult, elhívtak mindenkit az ablaktól... Látad volna, hogy izgultak, örültek, mi felnőttek pedig könnyeztünk boldogságunkban...

*

Később, miután ettek a sült csirkéből és meggyesbélesből – Halásznak hosszan kellett kérlelnie az asszonyt, hogy vacsorázzanak együtt –, kószálni mentek a kivilágított telepre. Azelőtt már ők is villanyt gyűjtöttek, s az emberek, étkezdéből jövet, kezdtek be-

szállingózni. Megindult az esti tevékenység a barakk-lakásban. Egyesek mosdottak vagy borotválkoztak, volt aki alváshoz készült, mások meg pizsamában vagy meztelen háttal kimentek egy-egy utolsó cigarettát elszívni. Időnként hozzájuk lépett a férj valamelyik közelebbi barátja: kérdezősködtek vagy huncut arccal tréfáltak. Margit alkalmatlannak érezte magát közöttük, szorgalmazta, hogy induljanak sétálni.

Az öreg Barabás valamivel később jött. Szólt nekik, hogy az a fiatal építészmérnök, aki velük szemben egyedül lakott egy néhány négyzetméteres, deszkafallal elkerített szobában, ami egyúttal irodahelyiség is volt, hajlandó éjszakára fekhelyet cserélni a gépesszel. Ezt azonban nem fogadták el, inkább neki-vágtak az estének, mely tele volt az asszony számára ismeretlen fényekkel és zajokkal.

Halásznak az utolsó pillanatban eszébe jutott, hogy pokrócot hozzon. Majd ledőlnek a folyóparton, gondolta, hiszen az éjszaka alig ígérkezett hűvösebbnek a nappalnál. Már félig felnyalábolta takaróját az ágyról, de csaknem azonnal el is engedte: félt, hogy nevetséges lesz, ha így mennek ki, vállukon az árulkodó pokróccal. Visszahajtotta, mintha valamit keresett volna alatta, és zavartan egyengette el ismét.

– És itt mi készül, András?

– Raktár lesz. Arrább meg egy gépcsarnok.

Ott álltak a legmagasabb állványerdő aljában, melynek gerendáin villanykörték függtek, mint ezüstös és fehér gyümölcsök. Daru állt itt is, akárcsak az építkezés minden forgalmasabb pontjánál. Egyenként emelte fel a gúlába rakott, súlyos betontömböket, és eltüntette őket valahol a magasban. Ugyanott, ahova nem tudtak felnézni a szemükbe tűző világosságtól,

vakológépek köpték a maltert. Rekedt búgásuk elvegyült a kőmívesek füttyével és egy tangóharmonika nyekergésével, mely a barakkok felől jött, és gyanútlanul sodródott a munka ezerféle zajába.

Az asszony megint szokatlanul vidám volt, mintha rendbejött volna minden közöttük. De míg az állványokat és mögöttük a félkész, kivilágított épületeket nézte, s kedvesen érdeklődött a legapróbb részletekről is, Halászban újra felötlött a gyanú, hogy ez a magatartás valójában mesterkéltséget rejt. Nem hitt a lelkesedésnek, mellyel kislányuk utazását mesélte, s a kétség bizonyos ridegségével hihetetlennek vagy legalábbis érzélgősen túlzónak érezte azt az előbbi kifejezését, hogy ők, a felnőttek, könnyeztek boldogságukban.

– Hát, látod, így van – szolt elgondolkozva, mikor a telep végéhez értek –, azt hiszem, többet nem is tudnék beszélni a munkánkról. Mondd inkább, mi újság otthon.

Hevenyészett, dróthálós kerítés választotta el a folyótól őket, mely öreg füzek és rekettyebokrok alatt folyt, egy kőhajításnyival arrább. Találkoztak Dogárral, az éjjeli őrrel, s az felajánlotta reggelig a barakkját, de csak megköszönték, és kibújtak egy sasfa mellett a szakadozott drótok közt. Leültek a parton a fűbe.

– Mondd, Margit. Mi újság otthon?

– Mit mondjak? Különösebb újság nincs.

És mégis, mióta csak itt volt az asszony, Halász tudta, hogy valami lényeges dolgot akar vele közölni. Nem élhettek tovább céltalan, nyomott légkörű bizonytalanságukban, melyben megrekedt szeretetük régi szépsége, és az ellentétek, amik azóta közéjük álltak. Lehetetlen volt tovább hányódniuk a tétlen hangulatok közt, és várniuk a kirobbanó haragot,

v a g y a szerelem visszatérését: igen, pipogyaság volt tőle, hogy nem nézett szembe már akkor, mikor idejött, ezzel a kényelmetlen kérdéssel. Nyugalmát, sőt közös nyugalmukat féltette, és gyermekeik miatt a békés családi életnek legalább külsőségeit szerette volna megóvni, de a magafajta ember az egyértelmű, világos helyzeteket szerette. Most, gondolta, ideje szétfújnunk a ködöt, hogy lássunk valahára tisztábban.

Hanyatt feküdt a fűben, és a fölébehajló asszonyra nézett. A távoli villanylámpák fényében arcvonásai elmosódtak egy kissé, de ő a tekintetét kereste.

– Meg akartam mondani, Margit, hogy én magam kéreztem el a gépgyárból. Hallottam erről az építkezésről, és úgy gondoltam, hogy majd jobban megértjük egymást, ha egy ideig nem leszünk együtt.

– Tudom – felelte halkán az asszony.

– Tudod, Margit? Honnan tudtad meg?

– Éreztem, vagy nem is tudom, mit mondjak...

Nem olyan voltál a gyárban, akit csak úgy egyszerűen eltesznek, mikor ott még most sincs elég szakmunkás. Tudtam, András, de azért jól teszed, hogy megmondod.

Halász cigarettát vett elő a nadrágzsebéből, és lassan rágyújtott. Két-három füstöt engedett ki az orrán, mielőtt megszólalt volna. Az asszony figyelmesen nézett rá: szavait leste, melyektől vállalkozásának és talán életének értelme függött.

– Igen, ha tudod, akkor annál jobb. Minek kergetljünk, Margit? Annyit zaklattuk azzal a házüggyel egymást, és közben annyi minden derült ki, hogy én belefáradtam. Látod, ha ez a házasságunk előtt történik, ma már nem is beszélünk erről, a sok-sok nézeteltérés régen elválasztott volna egymástól.

Az asszony, a beállott csendben, a folyó dallamos csobogását hallgatta. Távolról dübörögtek a gépek. Olyan nehéz volt kimondani a szót, hogy igazad volt, bocsáss meg! Házasságuk előtt, akkor, az ötvenes és ötvenegyes években, csakugyan egyforma elképzelésük volt az életről, vagyis – nem volt semmilyen elképzelésük. A szerelemnek és a munkának, a boldogság valósággal rájukszakadó nagy lehetőségeinek örültek, és ujjongva költöztek be az elsőnek kínákozó albérleti szoba-konyhába. Most, bizonyos ideje kezdtek csak széthúzni, mikor az elképzelt lehetőségek tényekké váltak, és válogatni kellett közöttük.

Halász meggondoltan folytatta.

– Látod, én akkor azért jöttem ide hazulról, hogy ne a gyerekek előtt osztozkodjunk, és ne keserítsük el egymást. Várjunk egy kicsit, fontoljuk meg, hátha valamelyikünk rájön, hogy igaza volt a másiknak. Én itt nem változtam meg, Margit. Ha előről kezdenék mindent, most is azt mondanám, amit már ki tudja hányszor elmondtam. Te tudhatod csak, hogy van-e értelme ennek a beszélgetésnek. – Eldobta cigarettáját, oldalra fordult, és hozzátette kissé határozatlan hangon: – Ibit, látom, mégis elengedted a táborba...

Margit a fűszálakat tépdeste, haja előrehullt, és eltakarta az arcát. Érezte, hogy ezekkel az utolsó szavakkal a férfi pallót vet a köztük rejelő mélységeken keresztül: igen, most már csak át kell mennie rajta. De a torkába könny gyűlt, nem bírt beszélni, helyette lassú mozdulattal bólintott.

Hogy magyarázza meg, amit maga sem értett? Mit mondjon, ha nem volt eléggé beszédes bizonyágtétel fakó-piros ruhája, az a divatjamúlt és színehagyott rongy, amit azért őrzött és vett fel, mert olyan édes

emlékek fűződtek a napokhoz, mikor ezt hordta? Ó, a férfiaknak örökké szavakra van szükségük, hogy az egyebekből is látszó valóságot megértsék! Mit is beszéljen arról, hogy belátott valamit, amiben igaza volt a férjének? Hiszen a vágyaik különböztek egymástól, ösztönös kívánságaik, melyeket értelmes indokokkal nem tudtak befolyásolni. Ő, akinek az apja cipész volt, arra vágyott, hogy begubózzanak egy csöndes, szűk láthatárú kisiparos-idillbe: vegyenek házat a szőlődombok aljában – ott volt a nagybátyja háza, eladó már a tavalyelőttől –, és a virágoskert meg a szomszédság érdekkörében élve, neveljék fel a gyermekeket maguknakvaló, magukhoz hasonló kisemberekké. Mindenhez úgy viszonyult, ahogy ebből jött. Félt a nagyvonalú tervektől és tengerparti utazásoktól, nem akart emeletes háztömbben lakni és étkezdében kosztolni, ruhásszekrényben tette félre a pénzt, és irtózott a takarékkönyvtől, és a rádió helyett, amire gyűjtöttek, az ócskapiacra varrógépet vásárolt.

Hűvös szél kerekedett a folyóról.

– Nem fázol? – kérdezte Halász.

– Nem – mondta halkán, és karját a férfi vállára tette. Gyöngéden odasimult a melléhez, beleturkált sima, sötét hajába. Így, gondolta, ezekből a mozdulatokból kellene éreznie, hogy miatta mindenről, amit kívántam vagy akartam, áldozat nélkül lemondok.

Az egyedülléteből leszűrt tanulság tisztán és szabatosan állt benne, de sehogysem akart szavakba szerveződni, s azok a könnyű mondatfoszlányok is, melyek a felszínre törtek, megakadtak a torkán. Igen, áldozat nélkül tud lemondani mindenről. Le is mondott már. Nem változott meg, nem jutott el odáig, hogy a választott út lapos úttalanságát lássa, és nem

mérte fel az élet új, magasba vezető szivárványívét. De most már elszántan akarta, hogy eltérítsék erről az útról, vigyék – mindegy, ha szebb célok fele, annál jobb –, mert számára az volt a fontos, aki vihetné: gyermekei és ez a szeretett ember.

Újra gondatlanságot igyekezett színlelni.

– Vasárnap – mondta –, Bereczkiné benézett hozzánk. Tudod, az a nyugdíjas özvegyasszony a sarokról. Megkért, hogy kísérjem el a városba, segítsek neki egy varrógépet vásárolni magának. Kapott rá pénzt a fiától, azt mondja, be akar lépni a házimunkaszövetkezetbe. Mondtam, nézze csak meg a miénket, mit szól...

Kacagni kezdett. Az idegesség, amit vidámságába fojtott, egyszerre túlcordult a kibírható mértéken, és hangos, hosszú, hamis kacagásba futott ki. Megkapaszkodott a férjében.

– Eladtam, András. Száz lejjel olcsóbban adtam, de az nem számít... Eltettem rádióra az árát, és amikor hazajössz, majd kimegyünk, és megvesszük ketten...

A férfi magához vont, átölelte a derekát, és könnyökére támaszkodott, hogy fejét a vállára hajtsa. Ez volt a mondat, amire órák hosszat várt: amiről már hinni se merte, hogy ezen az estén, vagy egyáltalán valamikor, elhangzik. Néhány szó, ami csak egyik változata volt a milliónyi lehetséges nyilatkozásnak, s talán nem is a szavak értelme, hanem a hangsúly, az arckifejezés vagy a kacagásba és könnyekbe fúló, ideges és rosszuljatszott vidámság volt az, amiből világosan értette, hogy befejeződött többszertendős vitájuk. Megsajnálta az asszonyt – szabálytalan időközökben meg-megrándult a válla, s ő gya-

nította, hogy nem a kacagástól van, de nem nézett fel rá –, megsajnálta, hogy ilyen félszegül igyekszik jóvátenni, amit elrontott. Nem is azért, mintha nem akart volna szembenézni magával, inkább mert bizonyosan fél tőle, fél, hogy elveszít valamit, ha töredelmesen bevallja, hogy hibázott.

– Sírsz, Margit? Miért sírsz?

– Hagyj, András... Én olyan igazságtalan voltam hozzátok! Nem is az Ibi nyaralása vagy a varrógép vagy a Józsi bátyámék háza, hanem minden, tudod, és én olyan nagyon szégyellem!

– Mondjam azt, hogy ne szégyelld? – felelte Halász suttogva. – Nincs mit szégyellned, te akkor úgy gondolkoztál. Látod, én hetenként összeraktam egy-egy új gépet, itt meg akkora daruban ülök, mint egy tízemeletes ház, nem láthatom a dolgokat másképp. Melyikünk az erősebb?... Hidd el, te csak jobban jársz...

Az asszony átforrósodott, elernyedtt. Apró éjjeli madárkák suhantak el fölöttük, káprázva repültek a fénybe, mely a telepről a magasba látszott emelkedni, mint egy bölcs és letisztult, merészen eltervezett lángoszlop. A folyó halkán locsogott a lábuknál.

*

Mikor ismét visszabújtak a drótháló nyílásán, már a korahajnal szürkéllett. A víz színén nyugodtan, simán tükröződött a felderengő ég, és a fű meg a levelek, a sasfák meredező szálkái és ők maguk is nedvesek voltak az éjszakai harmattól.

Most újból szembetalálkoztak az örrel.

– Mondtam, ugye, hogy menjenek be a barakkba!

– Hagyja csak, Dogár bácsi, sze nyár van –

mondta Halász, de a hangja rekedt volt. Jobb kezével az asszony vállát ölelte, s mindketten igyekeztek elleplezni, hogy sűrűn összeborzonganak. Margit hozzábújt, megszorította, mintha nem merne szólni, de valamiképp sugalmazni akarná, hogy ő most mégis bemenne. A barakkban bizonyára sötétség és meleg van, milyen jó lenne megnyújtani ezt az édes, régen nélkülözött éjt!

– Aztán most hová akarnak menni? – mordult rájuk az őr, szívességét kissé szégyenlősen nyerseségbe burkolva. – Na, befelé egy-kettő a barakkba, ne zavarják a többieket ilyenkor. Van benn forgács is, gyújtsanak tüzet, ha fáznak.

Dohogva indult tovább a magasszárú bürök közt, mikor Halászné, mint két megszidott gyermek, bevonultak az ablaktalan deszka bódéba. Odabenn, amint előre várták, csakugyan barátságos meleg volt, és hogy az ajtót maguk mögött behúzták, künnrekedt a fakó világosság is. Leheverték a priccsre, melyen több rendben vastag gyékényfonat nyújtózott, összebújtak, s magukra terítették az éjjeli őr subáját.

Az a meghittség, amit a töredezett magyarázkodás után a folyóparton éreztek – éjfél tájt, mielőtt elnyomta volna mindkettőjüket a békítő álmom –, újból a közepükbe lopózott. Egyikük sem tudott aludni. Feküdtek csendben, egymás mellé lapulva, és hallgatták a távoli lármát, a kiáltozást, a gépek folyamatos, szünni nem akaró zúgását. A bódé falán, a hevenyében összeillesztett deszkák közt, keskeny csíkokban szivárgott be a mindinkább erősödő fény, és a sötétséget felosztotta függőleges és párhuzamos mezőkre. Az asszonyon erőt vett a kaland vérforraló izgalma: ilyen korán még sose volt ébren, és soha nem feküdtek így, más ágyában, egy

folyóparti barakkban, hogy a változatos körülmények közt mindig változó és mindig megújuló szerelemmel szeressék egymást.

Aztán egyre jobban lehiggadt. Az álom végleg kirepült a szeméből, nem is emlékezett rá, hogy valaha ilyen világosan tudott volna egyszerre több dologra gondolni. Kiszolgáltatta magát, ez az igazság: megalázkodott, és pityergett, visszavont mindent, amiért esztendőkön át hadakozott ezzel a nagyra törő emberrel. Nem sajnálta, hogy mindez így történt, hiszen most, ezekben a tiszta percekben is az életét adta volna kezébe – a magáét és a két gyermekükét is –, de hát kell-e neki ez a törleszkedő és vágyódó élet?

– András – mondta, miközben a férfi kezét kereste és arcához vonta –, nincs miért haragudnod rám. Amit tettem, csak a butaságom volt. Hidd el, nagyon megbántam, és azt akarom, hogy jó legyen minden. Ugye hazajössz, András?

– Haza? Igen, de hát... mikor gondoltad?

– Holnap. Vagy a héten. Amikor csak tudsz.

A férfi hanyatt dőlt, s karját, melyen meglazult a szorítás, feje alá helyezte. Nem tudott gondolkodás nélkül felelni, pedig a kérdést ugyanúgy várta, mint az esedékes vallomást az estétől: igen, ez most már szükségképpen jött, ha egyszer eljutottak idáig. Most, hogy útjaik ismét összefutottak, mikor az asszony nemzedékekből beleivódott, vackához tapadó ösztöneit elhajította magától, s mikor olyan bizonyosan érezte, hogy ez miatta történt – visszatért hozzá a régi, szabad tekintetű munkáslány, aki valamikor az életénél többet jelentett. Mit mondjon? Meg tudja-e értetni azzal, akinek mégiscsak egyetlen ember vagy akár egy család is elfoglalja egész valóját, hogy ő a

maga szerelmét kiterjeszti egy országra és egy teljes, megifjódó világra?

Őt, akiben ez az önzetlenség többé-kevésbé mindig jelenvaló volt, végeredményben csak magánérdek hozta az építkezéshez. Dacból jött vagy megfontolt tervvel, ez mindegy, de nem a lelkesedés vezette – legalábbis eleinte nem, hiszen jobban szerette a gépgyárban a munkáját –, és nem is az anyagi lehetőségekre pályázott. Maga sem tudta, miért nem bír ettől az új munkahelytől megválni.

Pirkadó, piros napfény osont be a deszkák közt, és a szemükbe tűzött. Hallatszott, amint egy csapat veréb ereszkedik le a tetőre: csivitelésük egy pillanattal magába nyelte a messziről hangzó gépzúgást. Aztán hirtelen, ugyanolyan váratlanul elszálltak.

– Tudod – mondta halkán a férfi –, ezeknek itt most szükségük van rám. Restellném itthagyni őket. És már nincs is sok hátra, láttad, ugye, hogy állunk. Szóval... őszig maradok, Margit.

*

Vasárnap este hét óra harminckét perckor Halászné továbbutazott ugyanazzal a személyvonattal. Ezen az útvonalon egyirányú forgalom bonyolódott le, be kellett utaznia a legközelebbi csomópontig, hogy alkalmas csatlakozással hazaérjen hétfő reggelre.

Halász elkísérte a pályaórházig. A napsütötte mezőn, a fű közt – szinte kitapogatta egy, a tudományban alig ismert érzékszervével – még papírra sem vetett alaprajz jövőbeli vonalai húzódtak. A gépész hévvel magyarázta, hogy a gyár körül, melyet építenek, új város fog a földből kinőni – ezt a kifejezést a napilapokból szedte –, s hogy itt, a magános órház

helyében, ahol a vonat most a nyílt pályatesten megállott, valamikor neonfényes, üvegtetejű, új állomás lesz. Jövőre, legkésőbb jövő utánra.

Az úton, amelyen idáig csendesen beszélgetve baktattak, nehéz teherautók húztak el, leszorították őket a bárányürmöt növesztő gyalogösvényre, és arcukba hűvös légáramlatot csaptak. Halásznék vissza-visszatekintettek a messzehagyott telepre, s innen, a magasabban fekvő dombhátról látták, amint az épületek fehér kockái, a tetők ívelt vasbeton-orma és a zömök víztároló ciszternák szabályos rendbe sorakoznak az állványerdők közt. Közelről hatalmasnak, majdnem félelmesnek tűnt, innen nyugodtnak és fenségesnek ez a most épülő iparvár: annyira szépnek, hogy Margit – igen, ő, aki titkos ábrándjaiban muskátlis ablakból nézett ki a kiskertre – alig bírt elszakadni a látványtól.

Szerepeik furcsán felcserélődtek. Attól a perctől, hogy a férfi elmondta, miért akar legalább októberig maradni, úgy érezte, még valami vallomásfélével tartozik. Bővebb magyarázattal, olyasmivel, amit ő várt tegnap este a feleségétől – talán azzal, hogy nyílt szavakban kimondja: nézd, kedves, azóta én is sokat változtam. Te ahhoz az emberhez alkalmazkodtál, akit eddig ismertél, de az az ember most más lett. Több lett, vagy hogy is mondjam, különb lett, mert többet és különbet látott ezalatt a világból. Segítsük egymást. Gyere velem, és szeressük egymást. Ezt akarta mondani, de a szavak sehogyszem jutottak az eszébe.

Halászné pedig éppen ezt várta. Napközben bejárták a telepet, és minden zeget-zugot megnéztek. Margit megismerkedett néhány emberrel, akikkel aztán együtt ebédeltek meg a kantinban, és megismert né-

hány asszonyt is, akik itt éltek a telepen – ács, kőműves, betonöntő férjeik mellett. Mindnyájuknak szoba-konyhás, kimeszelt, kátrányfedelű barakkháza volt, egész kis község a folyóparton, távol a zajtól és mégis a lüktető élet közelségében. Miért nem hívja ki őt is? Ő, aki képes volt megalázkodni, mindent odahagyni miatta, aki benne látta életének értelmét, nem méltó arra, hogy maga mellé emelje?

Naphosszat gyötrő gondolatok forogtak a fejében. Hajnaltól, amikor megdöbbenően hallotta, mint utasítja el a férfi egyetlen, kétségbeesett kérését, hajlamos volt azt hinni, hogy Halász már nem szereti őt. És ekkor, rövid időre, fölöslegesnek érezte az elnyert bocsánatot, s az árat, amit fizetett érte, kínosnak és szégyenletesnek. Otthon talán, a gépgyárban, az országnak nincs szüksége Halász Andrássra? Nyilván csak őt akarja lerázni, ha októberig marad még. Őszig! Ki tudja, mi fog őszig kettejükkel történni?

De közben sokmindenről beszéltek, ha nem is közvetlenül magukról, s így derülni kezdett zavaros érzései közt az igazság. Ezt a malterszagot, ezeket az állványokat és gépeket, friss falakat és másfajta embe-reket nem lehetett egyszerűen itthagyni: az éjjeli őrt, aki zsémbes jóindulattal tuszkolta őket a barakkba, Barabás bácsit, aki számonkéri, hol csavarogtak, és a fiatal mérnököt, aki – mégis, mindenesetre – átköltözött a gépész ágyába. Nem, András határozottan téved, ha azt gondolja, hogy ő nem elég fogékony mindezeket meglátni. Pedig erről volt szó, nem a szeretetéről, az asszony hálásan jött rá, hogy az nem változott meg.

A vonat néhány percig állott a pályán. Csomagokat, leveles-zsákokat dobtak le a teleplakók számára. Vasárnap lévén, kevés utas volt: öt-hat ember szállt le csak a kocsikból, akik tegnap délben hazautaztak.

Halászné felkapaszkodott egy vagonra, és megállt a lépcsőn. A kerekek alól könnyű légáramlás suhant fel, meglobogtatta és testéhez tapasztotta fakó-piros ruháját. Szép volt, mosolygott: a férfi úgy érezte, mintha valami szorítná a torkát belülről.

Sípolt a mozdony.

– András – mondta gyorsan az asszony –, Ibi nem-sokára hazajön a tengerről. Kérj egy olyan lakást, amilyen a többieknek van... Szedem a gyerekeket, és őszig kijövünk hozzád...

A vonat lassan megmozdult.

– Akarod? – kérdezte. – Jó lesz?

Halász szótlánul nézett rá, és bólintott.